

ROMAJOGOK

TUDNIVALÓK

Európában több mint 10 millió roma¹ állampolgár él, így ez a népcsoport Európa legnagyobb lélekszámú kisebbsége. Az Észak-Indiából Európába történt vándorlását követő évszázadok során a roma nép kultúráját elnyomták azokban az országokban, ahol éltek, a náci uralom alatt², valamint a kelet-európai kommunista rendszerekben³ pedig számos romának fizikai bántalmazás és halál jutott osztályrészéül.

A romák európai állampolgárok. Annak ellenére, hogy jogukat ma Európában formálisan kisebbségvédő és diszkriminációellenes szabályok védik, a romák még mindig kivételesen nagyfokú fizikai erőszak, társadalmi kirekesztés, hátrányos megkülönböztetés és szegénység áldozatai. ⁴A romákat igen gyakran nem tekintik a többségi társadalom tagjainak, és nem ritkán bűnbakként tüntetik fel őket politikai vagy gazdasági válságok idején, valamint a helyi lakosság őket hibáztatja a munkalehetőségek elvételeért és bűncselekmények elkövetéséért. Az EU-nak a roma-integráció fokozására irányuló terve és arra szánt pénzügyi forrásai ellenére a nemzeti kormányok, intézkedéseik által, gyakran hozzájárulnak a romaellenes hangulathoz.

Így például egyes országokban a roma tanulóknak értelmi és testi fogyatékos gyermekek számára fenntartott szegregált iskolákba kell járniuk. Máshol az oktatáshoz való hozzáférést korlátozza az, hogy a roma gyermekek elszigetelt telepeken laknak, amelyek nagyon messze esnek a legközelebbi iskolától. Részben ennek következtében nagyon magas az iskolából 16-éves koruk előtt kimaradó roma tanulók aránya (lásd az 1. ábrát). A gyenge képzettség vagy annak teljes hiánya szintén oka annak, hogy a roma lakosság körében nagyon nagy a munkanélküliség.

Hasonlóképpen, a romák alapjogaik érvényesítése során is komoly akadályokba⁵ ütköznek, ilyen például a földrajzi elszigeteltség, az egészségbiztosítás hiánya, valamint a nyelvi és kommunikációs korlátok. Ez nagyon nagy különbségeket teremt a lakosság egészségi állapotában, hiszen a romák egészségi állapota rosszabb, mint a többségi lakosságé.

---

¹ A szövegben az egyszerűség kedvéért a "roma" megnevezést használjuk, de azt is hozzá kell tennünk, hogy ez a terminus igen változatos csoportokat takar (köztük a szintiket, a nomádokat, a kálókat), amelyek közül nem mindegyik vallja magát romának.

² www.errc.org/cms/upload/file/roma-holocaust-factsheet%252520%2525283%252529.pdf

³ <https://romediafoundation.wordpress.com/2013/02/07/forced-sterilization-of-romani-women-a-persisting-human-rights-violation/>

⁴ www.amnesty.org/en/documents/EUR01/007/2014/en/

⁵ www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3282005/

Az alapellátásokhoz való hozzáférés ezen egyenlőtlenségei mellett számos olyan eset fordul elő, amelyekben a nemzeti kormányok is a roma jogokat érintő intézkedéseket fogantatosítanak a roma állampolgárok ellen. Így például a 2012 óta több mint 11.000 embert deportált vissza származási országába. A romákat sok esetben Romániába és Bulgáriába küldik vissza, amely országok az Európai Unió tagállamai és amelyek állampolgárainak joga van az EU-n belüli szabad mozgáshoz.

A romák alapvető jogai védelmének hiánya jelenthet csupán olyan akadályokat, amelyek ellehetetlenítik a jogok gyakorlását, de előfordulnak nyílt jogtiprások is. ⁷az uniós jognak, de ezekre az esetekre csak akkor derül fény, amikor egy roma állampolgár az esetet EU-s szintre terjeszti fel. Ez azonban megköveteli, hogy az állampolgár tisztában legyen a saját jogaival, valamint erőforrások, azaz idő és pénz is szükségesek hozzá. Más esetekben a bírák nehezen látják meg azt, hogy egy adott jogsértés hogyan kapcsolódik egy roma állampolgár etnikumához, elégséges bizonyíték híján.

AMIT MEG KELL ÉRTENI

EU-szinten számos jogi eszköz áll rendelkezésre a roma jogok védelmére.

Az Európai Unió Alapjogi Chartája ⁸ a hátrányos megkülönböztetés minden formáját tiltja, legyen az faji, bőrszín-, etnikai, szexuális orientáció vagy társadalmi alapú (21. cikk). A szabadságról és szolidaritásról szóló cikkelyben szó esik az oktatáshoz való jogról (14. cikk), valamint az egészségügyi és orvosi ellátáshoz való jogról is (35. cikk). A Charta "tisztességet" követel meg "mindazok esetében, akik nem rendelkeznek az ehhez elégséges pénzeszközökkel" (34. cikk).

Ezen kívül van egy olyan irányelv, amely kifejezetten az etnikai alapú hátrányos megkülönböztetésről szól. Ez az irányelv minden EU-tagállamra nézve kötelező erejű és ezektől az országoktól az e rendelkezéseket magukban foglaló nemzeti törvény elfogadását követeli meg. A 2000/43/EK ⁹ irányelv a romákat az etnikai hovatartozás alapján való hátrányos megkülönböztetéstől védi a munkavállalás, a szociális védelem és társadalombiztosítás, a szociális ellátás, az oktatás, valamint az árukhoz és

---

⁶ www.euractiv.com/sections/social-europe-jobs/france-evicts-300-roma-week-311839

⁷ www.errc.org/article/ostrava-case-dh-and-others-v-the-czech-republic/2945

⁸ www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf

⁹ eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000L0043:en:HTML

szolgáltatásokhoz való hozzáférés terén. Az irányelv a tagállamoktól ún. egyenlőségi testületek felállítását követeli meg, amelyek képesek a diszkriminációra vonatkozó egyéni panaszokat az irányelvben foglaltak alapján feldolgozni.

Ezen felül, egyetlen jog sem létezik teljesen elszigetelten, és arra inkább más jogok és szabályok kontextusában kell tekinteni. Például a romáknak, ugyanúgy, mint más EU-állampolgároknak, joguk van a szabad mozgáshoz (2004/38. irányelv), valamint ahhoz is, hogy maximum három hónapig bármely EU-tagállamban feltételek nélkül tartózkodjanak. Ezen időszak letelte után bizonyítaniuk kell, hogy vagy munkavállalók, vagy rendelkeznek megfelelő és elegendő megélhetési forrással (6. és 7. cikk). Amennyiben ezt nem sikerül bizonyítaniuk, "a fogadó tagállam szociális segítségnyújtási rendszerére rótt indokolatlan tehernek" minősíthetik őket (14. cikk). Ennek keretében tartózkodási jogukat, és azzal együtt a szociális támogatáshoz való jogukat is elveszíthetik. Ez az intézkedés azonban a legtöbbször a társadalom legszegényebbjét sújtja.

Az Európa Tanács Nemzeti kisebbségek védelméről szóló keretegyezménye szerint az egyes államoknak az is kötelessége, hogy a kisebbségek kifejezett védelmére és az azok kultúrájának fejlesztését lehetővé tevő feltételek megteremtésére konkrét politikákat fogadjanak el. Ez az első, kifejezetten a *kisebbségi* jogok védelmét szolgáló jogerős dokumentum. Az egyéni jogoktól eltérően ezek olyan jogok, amelyek kifejezetten elismernek és védenek egyes közösségeket. Ezek olyan közösségek, amelyek kevesebb taggal rendelkeznek, mint az adott tagállam népességének meghatározó része, akik *az adott állam* állampolgárai, és akik az adott tagállam fő népességétől eltérő etnikai, nyelvi vagy egyéb kulturális jellemzőkkel bírnak (ENSZ-definíció¹⁰). Míg viszont a kisebbségi jogok védelme az olyan országok számára, mint például Románia and Bulgária, tagsági kritériummá vált, egyes európai országok, ¹¹ így például Franciaország, Görögország és Luxemburg nem írta alá vagy nem ratifikálta az Európa Tanács vonatkozó ajánlását. Más országokban formálisan bevezették ezt; a tényleges jogokat azonban a végrehajtó intézmények gyakran nem védik megfelelőképpen.

This project is funded by the Fundamental Rights and Citizenship programme of the European Union

CITIZENRIGHTS
A project by European Alternatives

¹⁰ www.ohchr.org/EN/Issues/Minorities/Pages/internationallaw.aspx

¹¹ conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=157&CM=&DF=&CL=ENG